

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

13 01 2020 р.

м. Київ

№ 32

Про затвердження Типової програми
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
інклюзивно-ресурсних центрів відповідно
до вимог Концепції «Нова українська школа»

Відповідно до пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року (із змінами), абзацу восьмого підпункту 2 пункту 4 Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2018 року № 237 (із змінами), абзацу дев'ятого підпункту 1 пункту 1 наказу Міністерства освіти і науки України від 1 квітня 2019 року № 415 «Про деякі питання організації у 2019 році підвищення кваліфікації педагогічних працівників у зв'язку із запровадженням Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» та з метою підвищення методичного і практичного рівнів професійної компетентності педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів: вчителів-логопедів, вчителів-дефектологів, практичних психологів, вчителів-реабілітологів (далі - Програма), що додається.

2. Рекомендувати закладам післядипломної педагогічної освіти використовувати Програму під час організації та проведення навчання педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Мандзій Л. С.

Міністр

Ганна НОВОСАД

**Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників
інклюзивно-ресурсних центрів: вчителів-логопедів, вчителів-дефектологів,
практичних психологів, вчителів-реабілітологів**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. Загальні положення

Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів: вчителів-логопедів, вчителів-дефектологів, практичних психологів, вчителів-реабілітологів, розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики щодо впровадження інклюзивного навчання та підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Інклюзивно-ресурсний центр є установою, що утворюється з метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг та забезпечення їх системного кваліфікованого супроводу.

Актуальність розроблення Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів (далі – програма) полягає в необхідності забезпечення їх професійного розвитку в умовах реалізації освітньої реформи, зокрема реалізації Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на період 2020-2030 роки та Концепції «Нова українська школа».

Інклюзивна освіта як безумовне право кожної дитини на доступну і якісну освіту є не лише ознакою демократичності суспільства, а й міжнародним зобов'язанням країни з часу ратифікації Україною Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю та Факультативного протоколу до неї. У Статті 24 цього документу зазначається, що члени-учасниці цієї конвенції повинні забезпечити інклюзивну освіту на всіх рівнях. Окрім цього, забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх є однією із глобальних цілей сталого розвитку на період до 2030 року, яка стоїть на порядку денному для усіх країн, у тому числі для України.

У Законі України «Про освіту» зазначено, що особа з особливими освітніми потребами – це особа, яка потребує додаткової постійної чи

тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту.

Така підтримка надається вчителями-логопедами, вчителями-дефектологами, практичними психологами, вчителями-реабілітологами, які можуть працювати у складі команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами або в інклюзивно-ресурсних центрах.

В основі діяльності інклюзивно-ресурсних центрів (далі – ІРЦ) є забезпечення права дитини на освіту з урахуванням таких принципів, як: повага та сприйняття індивідуальних особливостей дітей, дотримання найкращих інтересів дитини, недопущення дискримінації та порушення прав дитини, конфіденційність, міжвідомча співпраця. В межах здійснення своєї діяльності перед ІРЦ ставляться наступні завдання: здійснення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини; встановлення наявності у дитини особливих освітніх потреб; розроблення рекомендацій щодо організації інклюзивного навчання; надання психолого-педагогічної допомоги дитині та забезпечення її системного та кваліфікованого супроводу, а також надання методичної допомоги педагогічним працівникам.

Окреслені завдання вимагають від педагогічних працівників ІРЦ розуміння сутності та основних принципів інклюзивної освіти, знання особливостей організації інклюзивного освітнього середовища у закладах загальної середньої і дошкільної освіти, сучасних методів оцінювання розвитку дитини та ін.

Усе це зумовлює необхідність створення Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів.

Структура програми, розподіл годин за видами навчальних занять, тематика практичних занять і самостійної роботи мають рекомендаційний характер і визначаються кожним закладом післядипломної педагогічної освіти.

1.2. Цільова аудиторія

Педагогічні працівники (вчителі-логопеди, вчителі-дефектологи, практичні психологи, вчителі-реабілітологи), які працюють в інклюзивно-ресурсних центрах.

1.3. Мета і завдання

Мета Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів полягає у формуванні компетентностей, необхідних для виконання основних завдань інклюзивно-ресурсних центрів в контексті сучасної освітньої реформи, зокрема у сфері розвитку інклюзивної освіти.

Завдання:

засвоєння основних принципів і цінностей інклюзивної освіти;

обізнаність з міжнародною та національною законодавчою базою у сфері інклюзивної освіти, з основними нормативно-правовими документами, що регламентують основні принципи діяльності та основні завдання ІРЦ;

обізнаність з основними принципами організації інклюзивного освітнього середовища та механізмами їх впровадження у закладах загальної середньої та дошкільної освіти;

обізнаність із сучасними підходами до визначення особливих освітніх потреб дитини, зокрема з Міжнародною класифікацією функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ);

оволодіння основними методами оцінювання розвитку дитини;

оволодіння навичками командної роботи, обізнаність з основними ключовими партнерами у забезпеченні комплексної підтримки дітям з особливими освітніми потребами;

розширення знань про шляхи співпраці з батьками;

формування позитивного ставлення до інклюзивної освіти серед усіх учасників освітнього процесу, у тому числі й серед членів місцевої громади.

1.4. Предметом програми підвищення кваліфікації є актуальні теоретичні і методичні питання формування компетентностей слухачів з питань професійної діяльності в межах виконання основних принципів діяльності і основних завдань інклюзивно-ресурсних центрів.

Освітнє і професійне значення реалізації програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів полягає в розвитку їх професійних компетентностей, їхній здатності до активної професійної діяльності.

1.5. Результати навчання

Вивчення курсу сприяє формуванню загальних та фахових програмних компетентностей:

Загальні:

- *знання і розуміння основних теорій, концепцій, що складають наукову картину світу; вміння відстоювати власні стратегії професійної діяльності у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами та їх батьками;*
- *здатність діяти на основі соціальної відповідальності та громадянської свідомості, застосовувати процедури і технології захисту прав і свобод осіб з особливими освітніми потребами відповідно до основних міжнародних правозахисних документів та чинного законодавства України;*
- *уміння знаходити, обробляти й аналізувати інформацію з різних джерел; застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для розгляду конкретних питань з організації та впровадження інклюзивної освіти, вирішення фахових завдань у професійно-педагогічній діяльності;*
- *уміння працювати в команді психолого-педагогічного супроводу дитини; здатність до ефективної міжособистісної взаємодії з колегами, дітьми та їхніми батьками; уміння демонструвати соціально-емоційну компетентність у професійних ситуаціях;*

- *здатність* генерувати нові ідеї, творчо підходити до вирішення професійних завдань;
- *здатність* виявляти та вирішувати проблеми професійно-педагогічної діяльності; знання основних методів наукового пошуку; уміння узагальнювати, оформлювати та презентувати результати діяльності щодо удосконалення освітнього процесу в інклюзивному освітньому середовищі;
- *уміння* самостійно навчатися; здатність до розвитку особистісного потенціалу, самореалізації, професійного лідерства та досягнення успіху;
- *уміння* планувати, організовувати, координувати, контролювати та оцінювати власну професійну діяльність; уміння швидко реагувати під час вирішення ситуативних проблем з урахуванням нових умов та обставин для прийняття рішень.

Фахові:

- *компетентність* у сфері міжнародного та національного законодавства у сфері інклюзивної освіти (знання основних міжнародних і національних законодавчих документів, їхньої ролі у впровадженні інклюзивної освіти);
- *компетентність* у сфері концептуальних засад інклюзивної освіти (знання та розуміння основних принципів інклюзивної освіти; розуміння широкого контексту інклюзивної освіти як освіти для усіх без винятку; знання та розуміння трирівневої моделі підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання);
- *компетентність* щодо закономірностей та вікових особливостей дітей, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами (знання закономірностей розвитку дитини у різних вікових періодах; володіння базовими знаннями щодо використання Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків в освіті для забезпечення необхідних змін в освітньому процесі);
- *компетентність* у сфері організації інклюзивного освітнього середовища (обізнаність з основними принципами роботи команди психолого-педагогічного супроводу; особливостями створення індивідуальної програми розвитку; забезпечення рекомендацій щодо здійснення необхідних адаптацій і модифікацій в освітньому процесі);
- *компетентність* у сфері міжособистісної взаємодії та співпраці з батьками, іншими членами команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами;
- *компетентність* у сфері професійного розвитку (здатність до рефлексії, вміння критично мислити та здійснювати самооцінку власної професійної діяльності; вміння визначати власні сильні та слабкі сторони, визначати професійні цілі та реалізувати їх на практиці).

Програмні результати навчання

- *засвоїти* основні принципи та основні закономірності розвитку інклюзивної освіти;
- *розуміти* ключові поняття у сфері інклюзивної освіти;
- *знати* міжнародне і вітчизняне законодавство у сфері інклюзивної освіти, зокрема документи, що регламентують роботу інклюзивно-ресурсного центру та команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами;
- *знати* трирівневу модель надання додаткової підтримки дітям з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища; *розуміти* роль ІРЦ і команди психолого-педагогічного супроводу в межах цієї моделі;
- *знати* особливості організації інклюзивного освітнього середовища та основні механізми забезпечення додаткової підтримки дітям з особливими освітніми потребами (створення індивідуальної програми розвитку, планування необхідних адаптацій і модифікацій, забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування);
- *знати* основи Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності і здоров'я дітей і підлітків, *оволодіти* навичками її використання для оцінювання сильних сторін дитини, потенційних труднощів в освітньому процесі, а також вмінням розробляти відповідні рекомендації на цій основі;
- *оволодіти* науково обґрунтованими методами та сучасними технологіями здійснення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дітей;
- *оволодіти* навичками міжособистісної взаємодії, роботи в команді з педагогами, іншими фахівцями та батьками дитини з особливими освітніми потребами;
- *проектувати* власну програму професійного розвитку;
- *здійснювати* інформаційно-просвітницьку діяльність щодо підтримки і важливості впровадження інклюзивної освіти в Україні.

1.6. Зміст типової програми підвищення кваліфікації та форми роботи

Зміст типової програми підвищення кваліфікації розкривається у трьох блоках:

1. *Теоретичний* – основні терміни та поняття; переваги та існуючі виклики впровадження інклюзивної освіти; вітчизняне та міжнародне законодавство у сфері інклюзивної освіти; основні принципи діяльності і завдання інклюзивно-ресурсного центру; основні підходи та методи до здійснення комплексної психолого-педагогічної оцінки дітей.
2. *Практичний* – оволодіння навичками здійснення комплексної психолого-педагогічної оцінки дітей; роботи в команді з учителем, іншими фахівцями та батьками дітей, зокрема батьками дитини з

особливими освітніми потребами; умінням брати участь у розробленні індивідуальної програми розвитку дитини на основі результатів комплексної психолого-педагогічної оцінки фахівцями ІРЦ, а також результатів спостережень вчителя та інформації від батьків дитини.

3. *Самостійна робота* – аналіз основних вітчизняних законодавчих і нормативно-правових документів у сфері інклюзивної освіти, зокрема у сфері діяльності інклюзивно-ресурсних центрів; підготовка повідомлень на актуальні теми; проведення міні-досліджень; вирішення проблемних ситуацій.

Основними формами роботи в процесі вивчення програми є інтерактивні лекції, практичні заняття, самостійна робота.

Під час інтерактивних лекцій слухачі отримують систематизовану впорядковану інформацію в рамках навчальної програми; на практичних заняттях закріплюють і деталізують теоретичні знання у практико-зорієнтованих навчальних ситуаціях; метою самостійної роботи є творче переосмислення одержаних знань і розширення їх бази, розвиток умінь самонавчання та саморозвитку.

Кількість годин на вивчення дисципліни – 30 год., з них 16 год. – лекції, 6 год. – практичні заняття, 6 год. – самостійна робота, 2 год. – підсумковий контроль.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назви теоретичних розділів	К-сть годин			
		Лек.	Практ.	Сам.	Усього
МОДУЛЬ І. Вступ до інклюзивної освіти: сутність, основні принципи та підходи.					
1.1	Інклюзивна освіта: сутність, основні принципи та підходи. Основні міжнародні та національні документи, що регламентують інклюзивну освіту в Україні, зокрема діяльність інклюзивно-ресурсних центрів.	2			2
1.2	Основні принципи діяльності та завдання інклюзивно-ресурсних центрів.	2		2	4
	Разом:	4		2	6
МОДУЛЬ ІІ. Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дітей як одне з основних завдань ІРЦ.					
2.1	Трирівнева модель підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання: роль ІРЦ і команди психолого-педагогічного супроводу у наданні додаткової підтримки.	2			2
2.2	Особливості проведення комплексної	2	2	2	6

	психолого-педагогічної оцінки розвитку дітей в ІРЦ.				
2.3	Використання Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МК-ДП) при розробленні рекомендацій педагогам і батькам.	2	2		4
	Разом:	6	4	2	12
МОДУЛЬ III. Співпраця з батьками та іншими фахівцями, які надають освітні, психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги дітям з особливими освітніми потребами.					
3.1	Співпраця з командою психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами у закладах дошкільної і загальної середньої освіти.	2	2		4
3.2	Партнерство з батьками як необхідна умова успішного розвитку і навчання дитини з особливими освітніми потребами.	2			2
3.3	Міжвідомча співпраця – один із основних принципів діяльності ІРЦ.	2		2	4
	Разом:	6	2	2	10
	Усього:	16	6	6	28
	Підсумковий контроль	2			
	Загалом	30			

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ I.

Вступ до інклюзивної освіти: сутність, основні принципи та підходи.

Лекція 1.1. Інклюзивна освіта: сутність, основні принципи та підходи. Основні міжнародні та національні документи, що регламентують інклюзивну освіту в Україні, зокрема діяльність інклюзивно-ресурсних центрів.

Сутність і зміст поняття «інклюзивна освіта». Інклюзивна освіта як забезпечення права на освіту для кожної дитини. Еволюція розуміння інвалідності: основні моделі (благочинна, медична, соціальна). Аналіз змісту понять «виключення», «сегрегація», «інтеграція», «інклюзія». Відмінності між інтеграцією (медична модель) та інклюзією (соціальна модель). Завдання і принципи інклюзивної освіти.

Конвенція ООН про права дитини. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. Переваги інклюзивної освіти для усіх учасників освітнього процесу: дітей з особливими освітніми потребами та їхніх однолітків, батьків.

дітей з особливими освітніми потребами, педагогів, керівників закладів освіти, місцевих громад і суспільства в цілому. Основні бар'єри на шляху до впровадження інклюзивної освіти: фізичні, інформаційні, інституційні, ментальні.

Законодавство України щодо забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на якісну інклюзивну освіту. Основні положення Постанов Кабінету Міністрів України, що регламентують особливості організації інклюзивного освітнього процесу у закладах дошкільної і загальної середньої освіти. Закон України Про освіту»: визначення терміну «особа з особливими освітніми потребами». Основні положення Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12.07.2017р. №545.

Лекція 1.2. Основні принципи діяльності та завдання інклюзивно-ресурсних центрів.

Основні завдання ІРЦ: здійснення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дітей, розроблення рекомендацій щодо організації освітнього процесу для педагогів закладів загальної середньої і дошкільної освіти, надання психолого-педагогічної підтримки дитині та забезпечення її системного супроводу, надання методичної та інформаційної підтримки педагогам і батькам.

Основні принципи діяльності ІРЦ: повага та сприйняття індивідуальних особливостей дітей, дотримання найкращих інтересів дитини, недопущення дискримінації та порушення прав дитини, конфіденційність, міжвідомча співпраця.

Особливості діяльності педагогічних працівників ІРЦ: права та обов'язки, загальні правила взаємодії педагогічних працівників ІРЦ з батьками дітей, з педагогічними працівниками закладів освіти та іншими фахівцями, які надають психолого-педагогічну допомогу дітям з особливими освітніми потребами.

Документація ІРЦ: річний план роботи фахівців ІРЦ, щотижневі графіки роботи, звіти фахівців ІРЦ про результати надання психолого-педагогічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами, журнали обліку заяв, висновків про комплексну психолого-педагогічну оцінку та обліку консультацій, реєстри: дітей, які пройшли комплексну психолого-педагогічну оцінку і перебувають на обліку в ІРЦ, їхні особові справи; фахівців, які надають психолого-педагогічні і корекційно-розвиткові послуги; закладів освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти.

Самостійна робота 1.

Аналіз Постанови Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр».

МОДУЛЬ II

Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дітей як одне з основних завдань ІРЦ.

Лекція 2.1. Трирівнева модель підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання: роль ІРЦ і команди психолого-педагогічного супроводу у наданні додаткової підтримки.

Професійний профіль вчителя в інклюзивній освіті: основні сфери компетентностей (відповідно до Європейської агенції з питань спеціальної та інклюзивної освіти). Спостереження вчителя як один із важливих способів оцінювання розвитку і поведінки усіх дітей. Роль спостережень вчителя для з'ясування потенційних труднощів у навчанні для окремих дітей.

Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: основні завдання і функції (наказ Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 р. № 609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти»), її роль у забезпеченні додаткової підтримки дітям з особливими освітніми потребами та педагогам (2-ий і 3-ій рівні підтримки).

Роль ІРЦ у наданні додаткової підтримки дітям з особливими освітніми потребами та педагогам. Особливості співпраці з командою психолого-педагогічного супроводу.

Лекція 2.2. Особливості проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дітей в ІРЦ.

Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини як процес збору та інтерпретації кількісної і якісної інформації про особливості розвитку дитини з метою визначення її сильних сторін, а також потенційних труднощів у навчанні для визначення оптимальної освітньої траєкторії для кожної дитини з особливими освітніми потребами.

Основні завдання проведення комплексної оцінки: визначення індивідуальних особливостей розвитку дитини, додаткових потреб в освітньому процесі, розроблення рекомендацій з організації надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг, планування необхідних адаптацій освітнього процесу та модифікації навчальної програми. Основні етапи проведення комплексної оцінки: планування, інформування, підготовка матеріалів, безпосередня оцінка, звітування фахівців за сферами оцінювання, розгляд результатів, підготовка висновку, інформування батьків, моніторинг реалізації рекомендацій.

Основні напрями проведення комплексної оцінки: оцінка фізичного розвитку, оцінка мовленнєвої сфери, оцінка когнітивної сфери, оцінка соціально-емоційної сфери та оцінка освітньої діяльності дитини.

Повторна комплексна оцінка.

Важливість врахування інформації з різних джерел (результати спостережень вчителя, інформація від батьків дитини, результати інших методів діагностики: WISC – IV, LEITER -3, CONNERS – 3, PEP – 3, CASD та ін.)

Лекція 2.3. Використання Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності (МКФ) при розробленні рекомендацій педагогам і батькам.

Сучасна біопсихосоціальна модель розуміння інвалідності: інвалідність як динамічна взаємодія між станом здоров'я людини, навколишнім середовищем і особистими характеристиками людини. Глобальна мета МКФ. Рівні використання МКФ: індивідуальний рівень (оцінювання функціонування, спільна мова для комунікації між різними фахівцями, самооцінювання рівня функціонування); інституційний рівень (планування навчальних програм, планування ресурсів, покращення якості надання послуг), соціальний рівень (розвиток соціальної політики, оцінювання потреб, оцінювання якості універсального дизайну). Структура МКФ: домени активності та участі дитини, структури та функції організму; фактори навколишнього середовища, особистісні чинники. Основні поняття: «активність», «участь», «обмеження активності», «обмеження можливості участі». Основні сфери життєдіяльності дитини. Використання МКФ в освітньому процесі.

Основні домени МКФ: навчання і застосування знань, загальні завдання і вимоги, комунікація, мобільність, турбота про себе, побутове/сімейне життя, міжособистісна взаємодія, головні сфери життя (гра), життя в громаді.

Практичне заняття 1

Аналіз Додатку 5 до Положення про інклюзивно-ресурсний центр «Висновок про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини».

Практичне заняття 2

Робота з кейсом: аналіз потенційних труднощів у діяльності та участі дитини з особливими освітніми потребами в контексті основних domenів МКФ-ДП, розроблення рекомендацій щодо мінімізації потенційних труднощів.

Самостійна робота 2

Робота з кейсом: ознайомлення з результатами оцінки розвитку дитини за напрямками: фізичний розвиток, мовленнєвий розвиток, когнітивна сфера, емоційно-вольова сфера) та розроблення відповідних рекомендацій: асистенту вчителя (вихователя), вчителю (вихователю), практичному психологу, вчителю-логопеду, вчителю лікувальної фізкультури, вчителю-дефектологу, батькам.

МОДУЛЬ III

Співпраця з батьками та іншими фахівцями, які надають освітні, психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги дітям з особливими освітніми потребами.

Лекція 3.1. Співпраця з командою психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами у закладах дошкільної і загальної середньої освіти.

Наказ Міністерства освіти і науки України № 608 від 08.06.2018 р. «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти».

Індивідуалізація освітнього процесу як одна із умов запровадження інклюзивного навчання. Нормативне забезпечення, що регламентує створення ІПР: Постанова КМУ від 09.08.2017 р. № 588 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах»; лист МОН від 18.05.2012 р. № 1/9-384 «Про організацію інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». Структура і функції ІПР. Різні ролі членів команди психолого-педагогічного супроводу у розробленні і впровадженні ІПР. План роботи над ІПР. Визначення навчальних цілей і завдань. Відповідність критеріям “SMART”. Визначення пріоритетності навчальних цілей. Види адаптацій в освітньому процесі: адаптації навчальних матеріалів і способи представлення навчального матеріалу, навчальних видів діяльності та оцінювання навчальних досягнень. Способи модифікації навчальної програми для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Лекція 3.2. Партнерство з батьками як необхідна умова успішного розвитку і навчання дитини з особливими освітніми потребами.

Принципи педагогічної діяльності, орієнтованої на інтереси сім'ї. Чинники, що впливають на участь батьків як членів команди. Складові успішної співпраці: спільне бачення майбутнього дитини, позитивна взаємозалежність, відданість спільній роботі над досягненням спільної мети, спільна відповідальність, рівні права у процесі прийняття рішень. Основні бар'єри на шляху спільної співпраці закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами. Стратегії ефективного спілкування: бесіди на початку/наприкінці надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг; записки і записники, дошки оголошень. Практика раннього втручання. Планування програми переходу від практики раннього втручання (Центри раннього втручання) до закладів дошкільної і загальної середньої освіти.

Лекція 3.3. Міжвідомча співпраця – один із основних принципів діяльності ІРЦ.

Партнери ІРЦ в реалізації права дитини на якісну освіту за місцем проживання: заклади освіти (команди психолого-педагогічного супроводу дитини у закладах загальної середньої та дошкільної освіти, психолого-педагогічні комісії спеціальних закладів загальної середньої освіти); заклади охорони здоров'я; заклади (установи) соціального захисту; служби у справах дітей; громадські організації.

Напрями взаємодії команди супроводу та ІРЦ: інформування членів команди супроводу про загальні висновки та рекомендації ІРЦ на етапі створення індивідуальної програми розвитку; визначення напрямів психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг, що можуть бути надані в межах закладу освіти на підставі висновку ІРЦ, та забезпечення надання цих послуг; розроблення ІПР та моніторинг її виконання з метою коригування та визначення динаміки розвитку дитини; надання методичної підтримки педагогічним працівникам закладів дошкільної і загальної середньої освіти.

Забезпечення підтримки ІРЦ ресурсними центрами підтримки інклюзивної освіти. Постанова Кабінету Міністрів України № 617 від 22.08.2018 р. «Деякі питання створення ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів».

Практичне заняття 3

Робота з кейсом: створення індивідуальної програми розвитку на основі Висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини та результатів спостережень учителя (вихователя).

Самостійна робота 3

Створення карти існуючих ресурсів у місцевій громаді, що можуть бути використані для підтримки розвитку і навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу дошкільної або загальної середньої освіти.

Рекомендована література

Основна

1. Мартинчук О.В. Підготовка фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища : монографія / О. В. Мартинчук. – К.: Вид-во учбової літератури, 2018. – 420 с.
2. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М. А. Порошенко та ін. – Київ : 2018. – 252с.
3. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. [Електронний ресурс] / За заг. ред. А.А. Колупасової. – К.: «А.С.К.», 2012. – 307 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
4. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 300 с.
5. Софій Н. З. Спільність зусиль: фахівці в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2016. - 108 с.

Додаткова

1. Данілавічюте Е. А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / За заг. ред. А. А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 360 с.
2. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / за загальною редакцією Колупаєвої А. А. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 124 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Доступність та універсальний дизайн: навчально-методичний посібник. Азін В. О., Грибальський Я. В., Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В. – К., 2013. – 128 с.
4. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб. / [Тоні Бут]; пер. з англ. К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190с.
5. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві; пер. з англ. – К.: СПД-ФО Парашин І. С., 2010. - 296 с.
6. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л. І., - 2-ге видання, стереотипне – К.: ФО-П Парашин І.С., 2010. - 128 с.
7. Колупаєва А. А. Діти з особливими потребами в освітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: Навчально-методичний посібник / А.А. Колупаєва, О.М. Тараненко. – К.: «АТОПОЛ». - 2010. - 96с. - (Серія «Інклюзивна освіта»).
8. Колупаєва А. А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навч. курс та навчально-методичний посібник / А.А. Колупаєва, Е.А. Данілавічюте, С.В. Литовченко. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 197 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
9. Особливості викладання в інклюзивному навчальному середовищі: практика спільного викладання / Софій Н. З. // Освіта осіб з особливими потребами : шляхи розбудови: наук.-метод. зб.: / за ред.: В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. - 2015. - Вип. 10. – С. 173-177.
10. Софій Н. З. Особливості планування в інклюзивному класі: створення індивідуальної навчальної програми / Софій Н. З. // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: наук. – метод. зб.: / за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. – 2014. – Вип. 6. – С. 150 – 154.
11. Софій Н. З. Залучення батьків до процесу оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання / Софій Н. З. // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: наук.-метод. зб.: / за ред.: В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. - 2013. - Вип. 4. – Ч. 2. – С. 312-320.
12. Таранченко О. М., Найда Ю. М. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі: навч. курс та навчально-методичний

- посібник / за заг.ред. А. А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. - 124 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
13. Таранченко О. М. Інклюзивна освіта. Освіта дітей з особливими потребами / Таранченко О. М., Литовченко С. В. // Позашкілля. Шкільний світ. - № 3 (015). - 2008. – С. 15-25.
 14. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навчально-наочний посіб. / Укладач – Скрипник Т. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Пляди», 2015. – 56 с.
 15. Федоренко О. Ф. Професійна готовність педагогів як чинник успішного впровадження інклюзивного навчання дітей із порушеннями слуху / О. Ф. Федоренко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. стат. молод. вчених / за ред. : В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. – 2013. – Вип. 4. – Ч. 2. – С. 362 – 370.
 16. Федоренко О. Ф. До питання про впровадження інклюзивного навчання учнів з особливостями психофізичного розвитку: теоретико-методологічні засади / О. Ф. Федоренко // Збірник наукових праць Кам'янець – Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – 2013. – Вип. 23 (2). – С. 108– 115.

Законодавчі та нормативно-правові документи

1. Закон України від 16.12.2009 р. № 1767-VI «Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї».
2. Закон України від 06.07.2010 р. № 2442-VI «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти (щодо організації навчально-виховного процесу)».
3. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII «Про освіту»– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2145-19>.
4. Постанова Верховної Ради України від 13.01.2015 р. № 96 – VIII «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Освіта, охорона здоров'я та соціальне забезпечення дітей з порушеннями психофізичного розвитку: проблеми та шляхи їх вирішення».
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2013 р. № 607 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами».
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р. «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року».
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.02.2017 р. № 88 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами».

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр».
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 р. № 588 «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebami/normativno-pravova-baza.html>
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 617 «Деякі питання створення ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів». – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-stvorenniya-resursnih>
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/800-2019-%D0%BF>.
13. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 р. № 912 «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання».
14. Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.12.2010 р. № 1205 «Про затвердження Типових штатних нормативів загальноосвітніх навчальних закладів» (зі змінами).
15. Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.06.2013 р. № 768 «Про затвердження плану заходів, щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі дітей-інвалідів».
16. Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 р. № 609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти».
17. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 18.05.2012 р. № 1/9-384 «Про організацію інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».
18. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 26.07.2012 р. № 1/9-529 «Про організацію психологічного і соціального супроводу в умовах інклюзивного навчання».
19. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту від 25.09.12 р. № 1/9-675 «Щодо посадових обов'язків асистента вчителя».
20. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 28.09.2012 р. № 1/9-694 «Щодо введення посади вихователя (асистента вчителя) у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням».
21. Лист Міністерства освіти і науки України від 08.08.2013 р. № 1/9 – 539 «Про організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітям з особливими освітніми потребами».
22. Лист Міністерства освіти і науки України від 05.02.2018 р. № 2.5-281.

Генеральний директор
директорату інклюзивної та позашкільної освіти

Валентина ХІВРИЧ